

Vlaams
Parlement

ingediend op **1097** (2016-2017) – Nr. 1
8 maart 2017 (2016-2017)

Voorstel van resolutie

van Willem-Frederik Schiltz, Andries Gryffroy, Peter Van Rompuy,
Matthias Diependaele, Robrecht Bothuyne en Bart Nevens

betreffende de circulaire economie

TOELICHTING

Dit voorstel van resolutie vertrekt vanuit de wetenschappelijke vaststelling dat onze economieën de draagkracht van onze planeet overschrijden. We ontginnen meer grondstoffen dan het ecosysteem kan regenereren. We zijn bovendien verantwoordelijk voor de klimaatopwarming. Onze economieën zijn sterk afhankelijk van ingevoerde grondstoffen en zijn daardoor kwetsbaar. Die vaststellingen betekenen dat dringend actie nodig is. Het uitgangspunt van dit voorstel van resolutie is dan ook dat we acties moeten ondernemen die bovendien de economische vooruitgang versterken.

De manier waarop wij met de resterende grondstoffen omgaan, vormt waarschijnlijk een van de grootste uitdagingen van deze eeuw. Volgens Plan C vzw (het Vlaamse Transitienetwerk Duurzaam Materialenbeheer), dat onderzoek doet naar de circulaire economie, raken essentiële grondstoffenvoorraden uitgeput. Ter illustratie: een kind dat in 2010 is geboren, zal voor zijn 40e verjaardag de laatste druppel benzine of diesel oprijden als de technologieën van vandaag niet evolueren. De grondstoffen die wij voor onze dagelijkse producten gebruiken en die essentieel zijn om hernieuwbare energie op te wekken, zullen opraken voor dat kind zijn diploma aan de universiteit behaalt.

Grondstoffenschaarste en de toenemende vraag verhogen de kwetsbaarheid van onze economie. Net als veel andere West-Europese regio's is Vlaanderen sterk afhankelijk van de import van grondstoffen voor zijn eigen productie. De toenemende schaarste en alsmaar stijgende vraag verhogen bovendien de druk op het milieu en zetten de flexibiliteit van onze huidige lineaire economie enorm onder druk.

Terwijl de grondstoffen uitgeput raken, blijft de bevolking in Vlaanderen, België, Europa en de wereld alsmaar toenemen. In de lente van 2024 zullen we met meer dan 8 miljard mensen zijn. Gedurende de vorige eeuw is het gebruik van grondstoffen met 340% toegenomen.

Een circulaire economie kan een uitkomst bieden voor het milieu, het klimaat, de maatschappij en de economie. Een circulaire economie staat tegenover een lineaire economie. In de ouderwetse lineaire economie betekent groei een toename van productie en bijkomende ontginning van grondstoffen. In een circulaire economie daarentegen hebben gebruikte grondstoffen een langer en kwalitatiever bestaan. Het is een economie waarin groei gerealiseerd wordt door waardebehoud en -creatie, waarin korte productlevenscycli vervangen worden door (oneindig) hergebruik, maar ook door duurzamere businessmodellen in bedrijven en bij de overheid, waarin meerwaarde wordt gecreëerd door slimmer samen te werken om afvalstromen te verkleinen. In de circulaire economie bieden bedrijven diensten aan in plaats van producten. Door de herwaardering van reparatieberoepen, waaronder klassieke en nieuwe ambachten, zorgen we voor een stimulans van de lokale economie.

Tot nu toe heeft het klimaatbeleid sterk de nadruk gelegd op drie componenten: hernieuwbare energie, energie-efficiëntie maatregelen en het reduceren van de CO₂-uitstoot. De circulaire economie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het klimaatbeleid door de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen.

De Europese Unie (EU) heeft de voorbije jaren al de nodige aandacht besteed aan de circulaire economie aan de hand van een pakket maatregelen. Vlaanderen moet dat voorbeeld volgen. De omslag naar een circulaire economie verloopt echter niet vanzelf.

Toch zijn er in Vlaanderen heel wat redenen om aan te nemen dat het nieuwe circulaire model voordelen en een sterkere concurrentiële positie opleveren. Het circulaire model zorgt voor meerwaardecreatie, niet meer door gebruik van grondstoffen, maar door het aanwenden van expertise, diensten, creativiteit, vakmanschap en recyclage/transformatie. Daarmee kan Vlaanderen de grondstoffen verzilveren waarover het wel beschikt: zijn menselijk kapitaal.

In een circulaire economie vormt de waardering van (de kosten van) afval en vervuiling een essentiële variabele. Nog al te vaak worden de kosten van vervuiling doorgeschoven naar de volgende generaties. Eigenlijk moeten die kosten in de prijs van elk product worden opgenomen. Dat kan onder andere door het internaliseren van externe kosten: producten die niet hergebruikt kunnen worden en die meer vervuilen, moeten duurder zijn dan vergelijkbare producten die beter zijn voor mens en milieu.

De transitie naar een circulaire economie is een lang en complex traject dat niet met enkele snelle maatregelen gerealiseerd kan worden. Vlaanderen is de weg van de circulaire economie al gedeeltelijk ingeslagen. Er zijn in Vlaanderen dan ook al een aantal bedrijven die nieuwe businessstrategieën ontwikkelen of toonaangevend zijn op het vlak van materialenbeheer en -innovatie. Toch blijkt uit de gehouden hoorzittingen dat alle sprekers wijzen op de urgentie waarmee we de transitie moeten inzetten zodat we onze voortrekkersrol kunnen behouden en verder uitbouwen, en ons strategisch kunnen positioneren ten opzichte van onze buurlanden en bij uitbreiding de rest van de wereld. Daarom bevat dit voorstel van resolutie een brede waaier van doelstellingen waarop de Vlaamse Regering moet inzetten om specifieke inspanningen te leveren op het vlak van de circulaire economie, niet alleen om economische motieven, maar ook omdat die transitie gezien moet worden in een groter geheel van maatschappelijke uitdagingen.

Willem-Frederik SCHILTZ
Andries GRYFFROY
Peter VAN ROMPUY
Matthias DIEPENDAELE
Robrecht BOTHUYNE
Bart NEVENS

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het pakket circulaire economie van de Europese Commissie van 2 december 2015;
 - 2° het feit dat de Europese Commissie 650 miljoen euro vrijmaakt ter ondersteuning van circulaire economie in het kader van het pakket circulaire economie;
 - 3° het klimaatakkoord van Parijs van 12 december 2015;
 - 4° de agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties;
 - 5° de passages in het Vlaamse regeerakkoord die wijzen op de vergroening van de economie en de daarvoor noodzakelijke flankerende maatregelen, de nodige aanpassingen binnen de ruimtelijke ordening in Vlaanderen voor een kringloopeconomie en de inschrijving op een innovatieve kringloopeconomie, wat betreft afvalbeleid;
 - 6° het Vlaams materialenprogramma;
- overwegende dat:
 - 1° het huidige lineaire economische model natuurlijke rijkdommen omvormt tot gebruiks- en verbruiksgoederen, dat systeem onze economie kwetsbaar maakt en het zijn limieten bereikt;
 - 2° een circulaire economie, met een cirkel van productie tot consumptie tot productie, dat lineaire patroon duurzaam doorbreekt;
 - 3° milieu, innovatie en competitiviteit hand in hand kunnen gaan;
 - 4° de transitie naar een circulair systeem een toegevoegde waarde van 2,3 miljard euro kan genereren voor Vlaanderen en daarmee 27.000 nieuwe jobs (of 1% van de huidige werkgelegenheid in Vlaanderen) gecreëerd kunnen worden;
 - 5° Vlaanderen nauwelijks eigen primaire grondstoffen heeft en de toenemende vraag in groeielanden op lange termijn de prijzen zal doen stijgen;
 - 6° onze economie in het kader van de re-industrialisatie baat heeft bij initiatieven die onze lokale economie en maakindustrie verankeren;
- vraagt aan de Vlaamse Regering:
 - 1° een duidelijke ambitie en te behalen doelstellingen voor Vlaanderen te formuleren via een masterplan dat nieuwe economieën maximale kansen geeft in Vlaanderen, die doelstellingen aan elkaar te koppelen en waar nodig te zorgen voor een budgettaire vertaling;
 - 2° haar beleid af te stemmen op de principes van de circulaire economie. De Vlaamse overheid maakt daarbij zo snel mogelijk werk van een beleid dat gebaseerd is op transparante materiaalketens die geen afval meer produceren. Daarvoor maakt de Vlaamse Regering in haar aankoopbeleid ketenafspraken over het produceren en/of terugwinnen van gebruikte grondstoffen;
 - 3° circulaire overheidsaanbestedingen te promoten;
 - 4° materiaalkringlopen te sluiten en nieuwe businessmodellen te creëren waarbij innovaties die passen in een circulaire economie, maximaal worden gefaciliteerd;
 - 5° nieuwe consumptiepatronen aan te moedigen, zoals de deeleconomie, die de functie centraler plaatst dan bezit, alsook de ontwikkeling van ondersteunende businessmodellen te ondersteunen en te faciliteren;
 - 6° zowel startende als bestaande ondernemingen aan te moedigen opdat ze hun aanbod omschakelen van productverkoop naar het verkopen van diensten, voor zover dat mogelijk en wenselijk is;

- 7° te onderzoeken hoe Europese middelen voor de circulaire economie en businessmodelinnovatie beter naar Vlaanderen kunnen worden gehaald;
- 8° de circulaire economie integraal te integreren in het Vlaamse klimaatbeleid;
- 9° de energieproductie van alle gebouwen die in beheer van de Vlaamse overheid zijn, zo veel mogelijk om te vormen tot hernieuwbare energieproductiebronnen, met inbegrip van het energie-efficiënter maken van die gebouwen;
- 10° onder andere door het sluiten van contracten te helpen om duurzame plannen uit te voeren, bijvoorbeeld door inspanningen te leveren om regelgeving aan te passen, interessante partijen bij elkaar te brengen en te helpen bij het vinden van financiering;
- 11° de kosten die eigen zijn aan het niet-circulair produceren, zo veel mogelijk te internaliseren en op die manier een gelijk speelveld te creëren tussen bedrijven;
- 12° verder in te zetten op de vergroening van de fiscaliteit;
- 13° de circulaire economie een volwaardige plaats te geven binnen het instrumentarium voor economie en innovatie, met het oog op concrete stimuli voor onderzoek en ontwikkeling (O&O). Daarbij moet de Vlaamse overheid haar expertise en kennis over circulaire economie gecentraliseerd beschikbaar stellen aan de ondernemingen;
- 14° binnen het instrumentarium van ondernemerschaps-, wetenschaps- en innovatiebeleid voldoende stimulansen te geven voor sectoroverschrijdende onderzoeksinitiatieven die kunnen leiden tot nieuwe businessmodellen, tot ecodesign of tot meer performante recyclage. Daarbij kan gedacht worden aan het clusterbeleid;
- 15° innovatie en beleid rond deeldiensten te stimuleren, niet alleen bij startende ondernemers maar ook in bestaande bedrijven, zodat ze kunnen omschakelen van productverkoop naar het aanbieden van diensten;
- 16° bij het verder uitwerken van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen optimaal rekening te houden met de behoeften van de circulaire economie en de optimalisatie ervan;
- 17° bij het ontwerpen van (overheids)gebouwen, een flexibele invulling voorop te stellen, zowel voor het huidige als het toekomstige gebruik;
- 18° blijvend in te zetten op het uitbouwen van Vlaanderen als een circulaire hub;
- 19° binnen het Vlaamse afvalbeleid de nadruk te leggen op het stimuleren van de circulaire economie, en afvalverwerkende bedrijven en intercommunales aan te moedigen zodat ze afvalstoffen als grondstof aanwenden;
- 20° Vlaanderen en de Vlaamse bedrijfswereld in het buitenland te promoten als een voortrekker van de circulaire economie;
- 21° zowel bedrijven als consumenten te sensibiliseren voor circulairebusinessmodellen, door goed werkende businessmodellen bekend te maken, bijvoorbeeld voor de omschakeling naar product-dienstverlening in plaats van het traditionele lineaire verkoopmodel;
- 22° financiering te bevorderen voor bedrijven met een goed businessplan en met een businessmodel dat gefocust is op circulair produceren, zowel via de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) als via het bankenoverleg;
- 23° het European Fund for Strategic Investments (EFSI) te gebruiken om grote circulaire projecten te financieren. Ondanks de Europese doelstelling heeft het EFSI op dit moment nog maar een beperkt aantal projecten gesubsidieerd;
- 24° na te gaan hoe de circulaire economie een plaats kan krijgen in het onderwijscurriculum, zowel in het lager en hoger onderwijs, als in de beroepsopleidingen;
- 25° aan universiteiten meer mogelijkheden te geven om zich aan te sluiten bij de expertisecentra voor circulair ondernemerschap;
- 26° de nodige aandacht te besteden aan scholing en opleiding van werknemers en bedrijven in de omschakeling naar een circulaire economie;

- 27° aandacht te hebben voor overgangsproblemen bij de reconversie van diverse industrieën naar een circulaire economie;
 - 28° in plaats van via regelgeving dirigistisch op te treden en zo aan goldplating te doen, te kiezen voor veeleer ambitieuze milieubeleidsvereenkomsten of convenanten met sectoren voor selectieve ophaling en verwerking, waarbij het gebruik van onnodige grond- of afvalstoffen wordt vermeden. Daarbij worden ambitieuze doelen geformuleerd, maar de verantwoordelijkheid en de manier waarop die doelen gehaald moeten worden, ligt bij de actoren;
 - 29° aan diezelfde actoren de ruimte te geven om creatieve oplossingen te bedenken. Daarbij wordt het wetgevend kader, als dat vandaag restrictief optreedt, aangepast zonder afbreuk te doen aan de milieustandaarden;
 - 30° de mogelijkheid te onderzoeken om voor bepaalde producten de terugnameplicht uit te breiden met als doel ecodesign te stimuleren. Dat gebeurt in een Europese context en met oog voor het concurrentievermogen van onze bedrijven;
 - 31° in een EU-perspectief de mogelijkheid te onderzoeken voor consumenten om hun defecte of versleten producten kosteloos terug te sturen naar de producent;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om aan te dringen bij de federale overheid om:
 - 1° ingebouwde veroudering van producten tegen te gaan door bijvoorbeeld in een EU-perspectief de garantieregelgeving voor producenten te verstrengen;
 - 2° een wettelijk kader te ontwikkelen dat rekening houdt met businessmodellen die voortvloeien uit de circulaire economie, zoals deel-, dienst- en servicemodellen;
 - 3° in te zetten op de verdere vergroening van de fiscaliteit;
 - vraagt aan de Vlaamse Regering om aan te dringen bij de Europese Unie om:
 - 1° aandacht te vragen voor de uitbreiding van het ecodesignbeleid, van energie-efficiëntiecriteria voor het ontwerp van producten naar bredere circulaire-efficiëntiecriteria, zoals recycleerbaarheid, verlengde levensduur, en materialenefficiëntie van producten;
 - 2° aan te dringen op een oplossing voor de interface tussen REACH, een systeem voor de registratie, evaluatie en toelating van chemische stoffen die in de Europese Unie geproduceerd of geïmporteerd worden, en de circulaire economie;
 - 3° aan te dringen op een vermindering van de bureaucratie voor grensoverschrijdend transport van afvalstoffen;
 - 4° maatregelen te nemen om de ingebouwde veroudering van toestellen tegen te gaan en, omgekeerd, om de verwachte levensduur van producten te verlengen;
 - 5° grote aandacht te besteden aan de problematiek van dumping in derde (niet-EU-)landen;
 - 6° in het klimaatbeleid meer aandacht te schenken aan de CO₂-winsten die de circulaire economie genereert, bijvoorbeeld bij recyclage, en die winsten ook te valoriseren in de gebruikte modellen;
 - 7° de regelgeving van niet-EU-landen met betrekking tot duurzaamheid te beïnvloeden, zoals de regelgeving rond garantie en afvalbeheer, bijvoorbeeld via handelsakkoorden of de Wereldhandelsorganisatie.

Willem-Frederik SCHILTZ
Andries GRYFFROY
Peter VAN ROMPUY
Matthias DIEPENDAELE
Robrecht BOTHUYNE
Bart NEVENS